ОСТАННІ НОВИНИ
07:21 Українців змусять встановити вдома другий лічильник електроенергії: кого це стосується
14.06 22:00 Чаювання по-японськи: гості говорять лише на дві теми
14.06 21:59 ЧС-2026: результати та відеоогляди матчів, розклад телетрансляцій в Україні
14.06 21:31 «Я б ніколи не образила»: Селена Гомес пояснила непорозуміння з Тейлор Свіфт
14.06 21:00 Зверніть на це увагу, купуючи мед: такі ознаки мають викликати занепокоєння
14.06 20:33 США готували удар по Ірану з захопленням урану: що зупинило операцію
14.06 20:06 Желе із сметанним кремом: десерт, який світиться всіма барвами

СУСПІЛЬСТВО ТА ЛЮДИ

Археологічна сенсація: унікальні шапка та пояс скіфської доби, яким більше 2500 років, знайдені на Більському городищі

12:24 — 14 червня 2026

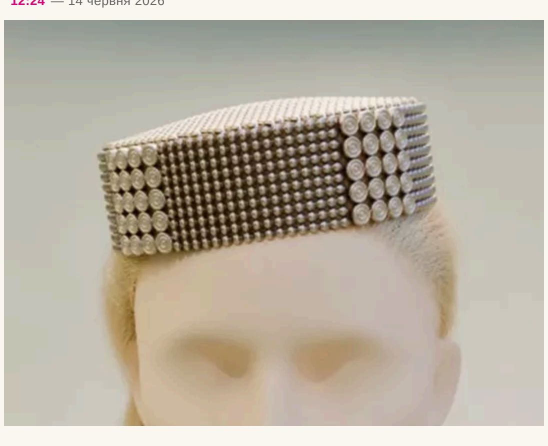

Ганна ВОЛКОВА, «ФАКТИ»

В Історико-культурному заповіднику «Більськ», що у Котельві на Полтавщині, артефакти якого приваблюють в тому числі й «чорних» археологів, повідомили про сенсаційну знахідку, зроблену ще у 2017 році під час розкопок масштабного некрополя Скоробір. Йдеться про жіночий комплект зі шкіри: шапку та пояс, яким понад 2500 років. Унікальність артефактів у тому, що вони не лише вперше знайдені на території Скіфії, але й не мають аналогів у центральноєвропейських культурах та надають уявлення про новий, раніше невідомий тип жіночого головного убору І тис. до н.е.

Тисячолітня знахідка ледь не «розчинилась» на очах

Спільній експедиції Музею археології Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна та Історико-культурного заповідника «Більськ» на чолі з кандидатом історичних наук Іриною Шрамко в одному з найбільших некрополів Більського городища вдалося виявити парне поховання — чоловіка років 30−40 та молодої жінки років 18−22.

Грабіжники, вочевидь, давно винесли з могили багато цінних предметів, у тому числі виготовлених із золота. Однак у цьому кургані, який археологи датують останньою чвертю VI століття до нашої ери, зафіксовано справжню сенсацію: біля голови та ніг померлої лежали незвичайні для Скіфії тієї історичної доби предмети, що були використані в похоронному обряді. А саме: залишки шкіряного пояса й уціліла шапка, оздоблені бронзовими бляшками. Поряд — старовинне бронзове дзеркало, ігровий набір кісточок для пальців, чорно полірована чашка, тарілка з рогів, оправа від дерев'яної посудини тощо. Це вказувало на зв'язок померлої із сакральною сферою при житті й на її аристократичне становище в суспільстві. Одним же із показників високого соціального статусу жінок у стародавніх суспільствах є похоронний костюм, основним елементом якого є головний убір.

Розкопки кургану, де були поховані чоловік років 30-40 та молода жінка 18-22 років

Чоловік, як і належить воїнові, був похований зі зброєю та металевими елементами кінської збруї.

— *Шкіряні речі знаходились у досить непоганому стані,* — розповів «ФАКТАМ» **директор Історико-культурного заповідника «Більськ» Ігор Корост**. — *Їх підняли на поверхню у земляному моноліті. Але під дією природних чинників шкіра буквально на очах почала ніби «розчинятися». На щастя, реставратори прямо в польових умовах зуміли добитися майже неймовірного — зупинити цей процес за допомогою спеціальних розчинів.*

Фрагменти пояса

Фахівцям Харківської філії науково-дослідного реставраційного центру України Сергію Омельнику та Володимиру Болотіну було надзвичайно важливо відтворити кожну деталь унікальних знахідок. Вони радилися з цього приводу з польськими колегами, зверталися за порадами до реставраторів із Шотландії.

«Шагренева шкіра»: як реставратори відновили унікальний головний убір

Загалом процес відновлення таких рідкісних артефактів технологічно складний і тривалий.

«Сергій Омельник та Володимир Болотін прагнули зберегти гнучкість шкіри. Однак зрештою їм довелося обрати жорстку фіксацію її форми. Оскільки шкіра не реагувала на пластифікацію (введення спеціальних речовин у матеріали для підвищення їхньої еластичності, гнучкості та полегшення обробки. — **Авт**.) *та прогресивно стискалася, утримання бронзових декоративних елементів на основі ставало дедалі проблематичнішим. Бронзові пластини розхиталися, і знадобилися значні зусилля, щоб закріпити їх у початковому положенні за допомогою полімерного розчину.*

Пояс зберігся лише фрагментарно, і повністю достовірна реконструкція його зовнішнього вигляду виявилась неможливою.

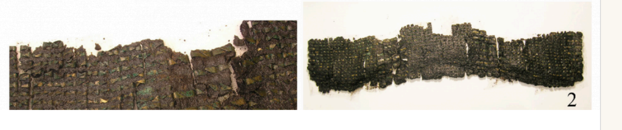

Шкіряний пояс до та після реставрації

А шапка мала зсередини тонку шкіряну підкладку, і під час реставрації вдалося зафіксувати її фрагменти. По суті, це шкіряний виріб у формі низького циліндра з плоским верхом, покритого бронзовими декоративними бляшками. Підкладка не лише надавала готовому виробу акуратного, презентабельного вигляду та робила його зручнішим для носіння, але й захищала голову від гострих кінців металевих скоб", — написала у науковій статті, яка була опублікована днями у журналі «Arts» (його видає міжнародна наукова організація MDPI у цифровому форматі у Швейцарії), **вчений-археолог Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна, кандидат історичних наук Ірини Шрамко**.

Тож лише тепер, після публікації статті, знахідка, як кажуть вчені, введена до наукового обігу, і про неї заговорили як про світову сенсацію.

Таємниця аристократки з некрополя Скоробір

Так у чому ж полягає сенсація?

«Обидва шкіряні вироби з кургану некрополя Скоробір виконані в одній техніці й в одній майстерні. Вони не лише відрізняються від жіночого одягу, відомого у Скіфії, а й демонструють інший декоративний принцип, — зазначається в опублікованій статті Ірини Шрамко. — *В їхньому оздобленні використано велику кількість дрібних скобоподібних пластинок та особливий спосіб їхнього кріплення до основи, невідомий у скіфському світі, але досить поширений у гальштатській культурі* (панівна археологічна культура Західної та Центральної Європи раннього залізного та пізнього бронзового віків, що існувала у XII-V століттях до бронзової доби. — **Авт**.).

Невеликі бляшки подібного типу використовувалися виняткового для оздоблення головних уборів та поясів у південно-східній альпійській зоні, тоді як у решті гальштатського світу вони слугували переважно для прикрашання возів, кінної упряжі та жіночих поясів. Тому очевидно, що південно-східна периферія Гальштату є найперспективнішим регіоном для пошуку походження нашого набору.

Шапка виконана в тій же техніці, що й пояс

Очевидно, що жінка, похована в кургані, не належала до кочового населення, а була частиною місцевої еліти, зайнятої в сакральній сфері життя осілих громад Лівобережного лісостепу Дніпра, яка використовувала свій традиційний костюм у ритуальних практиках, можливо, як сімейну реліквію свого роду".

І далі: *«Можна припустити, що молода жінка з'явилася на Більському городищі з якоюсь групою прибульців.*

Нові дані, отримані в ході вивчення знахідок, дозволяють відкинути початкову гіпотезу про те, що обидва шкіряні вироби були поясами, принесеними на Більське городище кочовим скіфом як військові трофеї. Як елементи традиційного костюма, шкіряний одяг, прикрашений не золотом, а бронзовими бляшками, навряд чи був привабливим для воїна-кочівника.

А традиція носіння шкіряних поясів та включення їх до похоронного костюма була поширена в гальштатській культурі, особливо в її західній зоні. Шкіряні пояси, подібні за дизайном та технікою виготовлення до зразка зі Скоробору, прикрашені бронзовими бляшками, були популярними в той період й на півдні Німеччини.

Проаналізовані матеріали також свідчать про те, що соціально-етнічний склад мешканців Більського городища був досить неоднорідним. Його курганні некрополі містять останки представників різних груп місцевої аристократії з різним походженням (кочові скіфи та осіле населення). Серед цієї місцевої еліти жінки займали високий соціальний статус протягом усього архаїчного періоду".

Традиція носіння шкіряних поясів та включення їх до похоронного костюма була поширена в гальштатській культурі

Ключ до розгадки Гелону

— *Науковці по крупинках збирали інформацію, проводили пошук аналогій знайденим предметам,* — продовжує Ігор Корост. — *Зокрема, у лабораторії університету Тарту (Естонія) були зроблені ДНК-аналізи зубів та кісткових решток із кургану. Вони вказували на генетичну спорідненість небіжчиці з представниками одного з центральноєвропейських регіонів, де проживали племена яподів (територія нинішньої Хорватії). Для останніх традиційним було використання шкіряних головних уборів з бронзовим оздобленням (шоломи, шапки) та поясів.*

Цікаво, що шапка саме такого фасону («Ліка») є частиною національного одягу сучасних хорватів.

Щоправда, ми не можемо сказати, зі шкіри якої тварини була виготовлена основа пояса і шапки — за браком відповідних умов та спеціалістів в Україні такий аналіз не проводився.

Віднайдені речі свідчать про те, що на цих теренах за доби раннього заліза фіксувався значний вплив не лише номадів (скіфів), греків, але й представників центральноєвропейської культури.

"Віднайдені речі свідчать про те, що на цих теренах за доби раннього заліза фіксувався значний вплив не лише номадів (скіфів), греків, але й представників центральноєвропейської культури", - розповідає Ігор Корост

Причини та умови цих взаємоконтактів і досліджують археологи. Але відкриті знахідки в кургані 2017 року вкотре доводять, що Більське городище було унікальним центром чи столицею Лісостепової Скіфії.

Як говорить Ігор Корост, на некрополях населення Більського городища (у тому числі в межах грандіозного могильника Скоробір) первісно могло бути понад тисячу курганів. За кілька десятків років археологам удалось дослідити менше сотні з них. Тобто, перспективи досліджень тут колосальні. Могильник є неймовірно інформативним об'єктом, і саме тут в останні роки вдалось відкрити елітні жіночі поховання та знайдено рідкісні артефакти періоду скіфської архаїки, що дуже важливо для науки. Фактично кожен курган дарує якісь цікаві знахідки, що дозволяють поглянути по-новому на історію Більського городища. Ключ до розгадки головних таємниць древнього Гелону — саме тут!

З метою збереження некрополя, що розорюється століттями, підготовлено та погоджено облікову документацію, що дало змогу занести могильник Скоробір до Державного реєстру нерухомих пам'яток України.

Артефакти ж, про які йдеться, згодом, як тільки вдасться забезпечити належний рівень безпеки та умов для експонування, будуть представлені на спеціальній виставці у Полтаві.

Раніше начальник сектору археології Національного заповідника «Києво-Печерська лавра» Сергій Тараненко розповів цікаві моменти історії обителі, якій цього року виповнюється 975 років.

> ***Читайте також:* Набирав в лісі пісок для домашніх потреб і знайшов тисячолітній скарб: на виставці в Києві вперше показують цю унікальну знахідку**

Фото Історико-культурного заповідника «Більськ» та Музею археології Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна

Читайте нас у Facebook

1083

До змісту розділу | Побачили помилку? Виділіть її та натисніть CTRL+Enter

Друкована версія | Лист редакторові | Поскаржитися

Поділитися | Поділитися | Твітнути

ЗАРАЗ ЧИТАЮТЬ
Терезам — «Двійка Мечів» та рівновага за будь-яку ціну, Стрільцям — «Трійка Жезлів» і погляд у майбутнє: Таро-прогноз на 15 червня
Водоліям — відверті розмови, Козерогам — шанс на примирення: гороскоп на 14 червня
Овнам потрібно скласти план закриття боргів, Скорпіонам — відмовитись від невигідних: фінансовий гороскоп на тиждень з 15 по 21 червня
Одна комунальна послуга подорожчає втричі через рішення влади: до того ж ніхто не знає, чи правильний тариф

Новини партнерів

ПОПУЛЯРНЕ
1 Батько лишив Грушевському стільки грошей, що той побудував шестиповерховий будинок і училище: вийшла книга про українську інтелігенцію початку ХХ століття — 30 травня 2026 12:24
2 «Мене називають стервою»: суддя, яка працювала на фсб, отримала 15 років ув'язнення за держзраду в умовах воєнного часу — 6 червня 2026 16:50
3 «Наше завдання — померти у вертикальному положенні й без памперса»: 70-річний інструктор ЛФК про боротьбу з поганою генетикою та грижами — 7 червня 2026 12:25
4 Вбивця мав з собою два зображення Петлюри, але спитав: «Ви Петлюра?» — і після ствердної відповіді почав стріляти: 100 років тому загинув лідер УНР — 25 травня 2026 12:25
5 «Ми заходили на позиції, які знищувалися в нуль»: зірка «Ти — космос» Володимир Кравчук про роки на фронті — 28 травня 2026 12:24
* Рейтинг формується за останні 7 днів

Погода 15.06.26, ранок — sinoptik
Київ +13° вологість: 92% тиск: 741 мм вітер: 2 м/с, Західний
Погода на 10 днів від sinoptik.ua

БІЛЬШЕ У РОЗДІЛІ
Передумали: Польща не закриватиме рух автобусів через кордон у ПП «Шегині» — 14 червня 2026 13:45
Без покарань і бюрократії: як військовим із СЗЧ повернутися до війська через «Армія+» — 13 червня 2026 16:40
Для прифронтових територій готують спеціальний статус: що відомо — 13 червня 2026 13:42
В Україні зафіксували рекордну кількість жертв серед цивільних — ООН — 13 червня 2026 11:40
СЗЧшникам дали час до 20 вересня: про що йдеться — 12 червня 2026 18:53

Мапа сайту
Новини | Україна | Політика | Гроші | Події | Світ | Пряма лінія | Блоги | Спорт | Футбол | Культура | Шоу-бізнес | Фігура дня | Суспільство | Стиль життя | Книга рецептів | Люди та звірі | Життєві історії | 25 років потому | Історія сучасності | Наука та технології | Клуб споживачів | Запитайте у Фактів

© 1997—2026 «Факти та коментарі®»
Усі права на матеріали сайту охороняються у відповідності до законодавства України.

Матеріали під рубриками «На правах реклами», «Реклама», а також позначені символом Ⓟ публікуються у якості реклами та мають інформаційно-комерційний характер.